

TÖÖTERVISHOIU JA TÖÖOHUTUSE JUHTIMISSÜSTEEMID
Üldised juhised ISO 45001:2018 rakendamiseks

Occupational health and safety management systems
General guidelines for the implementation of
ISO 45001:2018
(ISO 45002:2023, identical)

EESTI STANDARDI EESSÕNA

See Eesti standard on

- rahvusvahelise standardi ISO 45002:2023 ingliskeelse teksti sisu poolest identne tõlge eesti keelde ja sellel on sama staatus mis ümbertrüki meetodil vastu võetud originaalversioonil. Tõlgenduserimeelsuste korral tuleb lähtuda ametlikes keeltes avaldatud tekstidest;
- jõustunud Eesti standardina inglise keeles detsembris 2023;
- eesti keeles avaldatud sellekohase teate ilmumisega EVS Teataja 2023. aasta detsembrikuu numbris.

Standardi tõlke koostamise ettepaneku on esitanud tehniline komitee EVS/TK 33 „Juhtimissüsteemid ja vastavushindamine“, standardi tõlkimist on korraldanud Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus ning rahastanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Standardi on tõlkinud OÜ TJO Konsultatsioonid, standardi on heaks kiitnud EVS/TK 33.

See standard on rahvusvahelise standardi ISO 45002:2023 eestikeelne [et] versioon. Teksti tõlke on avaldanud Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus ning sellel on sama staatus ametlike keelte versioonidega.

This standard is the Estonian [et] version of the International Standard ISO 45002:2023. It was translated by the Estonian Centre for Standardisation and Accreditation. It has the same status as the official versions.

Tagasisidet standardi sisu kohta on võimalik edastada, kasutades EVS-i veebilehel asuvat tagasiside vormi või saates e-kirja meiliaadressile standardiosakond@evs.ee.

ICS 03.100.70; 13.100

Standardite reprodutseerimise ja levitamise õigus kuulub Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskusele

Andmete paljundamine, taastekitamine, kopeerimine, salvestamine elektroonsesse süsteemi või edastamine ükskõik millises vormis või millisel teel ilma Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskuse kirjaliku loata on keelatud.

Kui Teil on küsimusi standardite autoriõiguse kaitse kohta, võtke palun ühendust Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskusega: Koduleht www.evs.ee; telefon 605 5050; e-post info@evs.ee

SISUKORD

EESSÕNA.....	V
SISSEJUHATUS.....	VI
1 KÄSITLUSALA.....	1
2 NORMIVIITED	1
3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED.....	1
4 ORGANISATSIOONI KONTEKST	1
4.1 Organisatsiooni ja selle konteksti mõistmine	1
4.2 Töötajate ja teiste huvipoolte vajaduste ning ootuste mõistmine.....	5
4.3 TTO juhtimissüsteemi käsitusala kindlaksmääramine.....	9
4.4 TTO juhtimissüsteem	10
5 EESTVEDAMINE JA TÖÖTAJA OSALEMINE	11
5.1 Eestvedamine ja pühendumus	11
5.2 TTO-alased juhtpõhimõtted	13
5.3 Organisatsioonisisised rollid, kohustused ja volitused.....	15
5.4 Töötajatega arutamine ja nende osalemine.....	15
6 PLANEERIMINE.....	17
6.1 Riskide ja võimaluste käsitlemisele suunatud tegevused	17
6.1.1 Üldist.....	17
6.1.2 Ohu tuvastamine ning riskide ja võimaluste hindamine	18
6.1.3 Õigusaktide ja muude nõuete kindlaksmääramine	30
6.1.4 Tegevuste planeerimine.....	33
6.2 TTO-alased eesmärgid ja nende saavutamise planeerimine	33
6.2.1 TTO-alased eesmärgid	33
6.2.2 Tegevuste planeerimine TTO-alaste eesmärkide saavutamiseks.....	35
7 TUGI.....	36
7.1 Ressursid	36
7.2 Kompetentsus	37
7.3 Teadlikkus.....	39
7.4 Teabevahetus.....	41
7.4.1 Üldist.....	41
7.4.2 Organisatsioonisisene teabevahetus	42
7.4.3 Organisatsiooniväline teabevahetus.....	43
7.5 Dokumenteeritud teave	45
7.5.1 Üldist.....	45
7.5.2 Koostamine ja kaasajastamine	47
7.5.3 Dokumenteeritud teabe ohjamine.....	47
8 TOIMIMINE.....	48
8.1 Toimimise planeerimine ja ohjamine.....	48
8.1.1 Üldist.....	48
8.1.2 Ohtude kõrvaldamine ja TTO riskide vähendamine	51
8.1.3 Muudatuste juhtimine.....	54
8.1.4 Sisseostmine	55
8.2 Valmisolek hädaolukordadeks ja tegutsemine nende puhul.....	58
9 TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE.....	62
9.1 Seire, mõõtmine, analüüs ja tulemuslikkuse hindamine	62
9.1.1 Üldist.....	62
9.1.2 Vastavuse hindamine	66

9.2	Siseaudit.....	67
9.2.1	Üldist.....	67
9.2.2	Siseauditi programm.....	67
9.3	Juhtkonnapoolne ülevaatus.....	71
10	PARENDAMINE.....	72
10.1	Üldist.....	72
10.2	Vahejuhtum, mittevastavus ja korrigeeriv tegevus.....	72
10.3	Järjepidev parendamine.....	75
	Kirjandus.....	77

EESSÕNA

ISO (International Organization for Standardization) on ülemaailmne rahvuslike standardimisorganisatsioonide (ISO rahvuslike liikmesorganisatsioonide) föderatsioon. Tavaliselt tegelevad rahvusvahelise standardi koostamisega ISO tehnilised komiteed. Kõigil rahvuslikel liikmesorganisatsioonidel, kes on mingi tehnilise komitee pädevusse kuuluvast valdkonnast huvitatud, on õigus selle komitee tegevusest osa võtta. Selles töös osalevad ka ISO-ga seotud rahvusvahelised riiklikud organisatsioonid ning vabaühendused. Kõigis elektrotehnika standardimist puudutavates küsimustes teeb ISO tihedat koostööd Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoniga.

Selle dokumendi väljatöötamiseks kasutatud ja edasiseks haldamiseks mõeldud protseduurid on kirjeldatud ISO/IEC direktiivide 1. osas. Eriti tuleb silmas pidada eri heakskiidukriteeriumeid, mis on eri liiki ISO dokumentide puhul vajalikud. See dokument on kavandatud ISO/IEC direktiivide 2. osas esitatud toimetamisreeglite kohaselt (vt www.iso.org/directives).

Tuleb pöörata tähelepanu võimalusele, et dokumendi mõni osa võib olla patendiõiguse objekt. ISO ei vastuta sellis(t)e patendiõigus(t)e väljaselgitamise ega selgumise eest. Dokumendi väljatöötamise jooksul väljaselgitatud või selgunud patendiõiguste üksikasjad on esitatud peatükis „Sissejuhatus“ ja/või ISO-le saadetud patentide deklaratsioonide loetelus (vt www.iso.org/patents).

Mis tahes selles dokumendis kasutatud ärid nimed on kasutajate abistamise eesmärgil esitatud teave ja ei kujuta endast toetusavaldust.

Selgitused standardite vabatahtliku kasutuse ja vastavushindamisega seotud ISO eriomaste terminite ja väljendite kohta ning teave selle kohta, kuidas ISO järgib WTO tehniliste kaubandustõkete lepingus sätestatud põhimõtteid, on esitatud järgmisel aadressil: www.iso.org/iso/foreword.html.

Selle dokumendi eest vastustab tehniline komitee ISO/TC 283 „Occupational health and safety management“.

Igasugune tagasiside või küsimused selle dokumendi kohta tuleks suunata dokumendi kasutaja rahvuslikule standardimisorganisatsioonile. Täielik loetelu nende organisatsioonide kohta on leitav veebilehelt www.iso.org/members.html.

SISSEJUHATUS

Organisatsioon vastutab oma töötajate töötervishoiu ja tööohutuse (TTO) eest. See vastutus hõlmab nende füüsilise ja vaimse tervise edendamist ja kaitsmist. Organisatsioon vastutab ka meetmete rakendamise eest, et kaitsta teisi, keda tema tegevus võib mõjutada. Seda saab kõige paremini saavutada TTO juhtimissüsteemi abil.

TTO juhtimissüsteemi eesmärk on luua raamistik TTO riskide ja võimaluste juhtimiseks ning juhtimissüsteemi enda riskide ja võimaluste juhtimiseks. TTO juhtimissüsteemi kavatsatud tulemused on TTO tulemuslikkuse järjepidev parendamine, õigusaktide ja muude nõuete järgimine ning TTO eesmärkide saavutamine.

See dokument annab juhiseid, kuidas ellu viia ISO 45001:2018 nõudeid mis tahes tüüpi organisatsioonis, ja seda tuleks kasutada koos standardiga ISO 45001:2018. Kui ISO 45001:2018 sätestab, mida tuleb teha, siis selles dokumendis laiendatakse seda ja antakse juhiseid, sealhulgas tegelikke juhtumeid, kuidas seda teha. Seda üldjuhendit täiendab käsiraamat, vt viide [2].

ISO 45001:2018 eesmärk on võimaldada organisatsioonidel kaitsta kõiki töötajaid vigastuste ja tervisekahjustuste eest, sõltumata nende individuaalsetest omadustest. Selles dokumendis antakse lisajuhiseid selle kohta, kuidas tagada üksikute töötajate ja töötajate rühmade erivajaduste arvestamine, tunnistades, et üldistatud lähenemine TTO juhtimisele võib viia selleni, et eri soost, vanusest ja vähemusrühmade vajadusi ei arvestata täielikult.

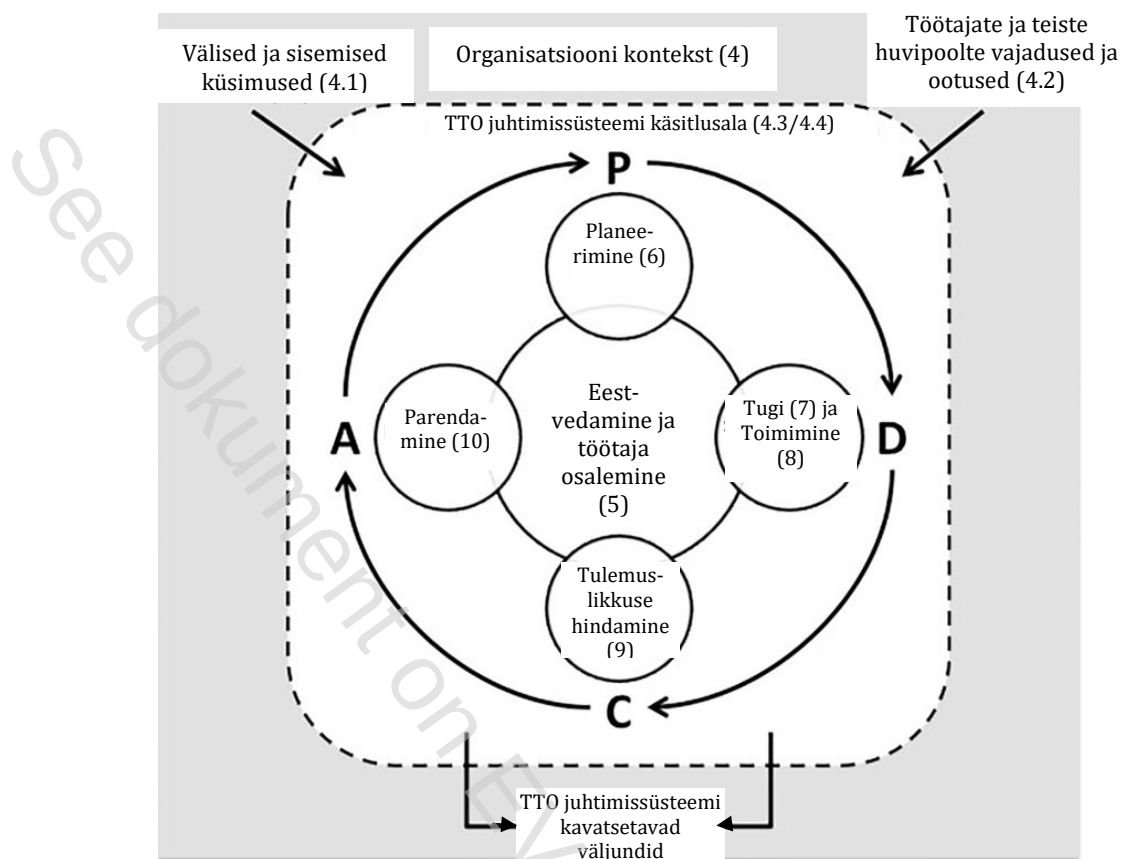
Paljud ISO 45001:2018 nõuded sisaldavad selliseid termineid nagu „vajaduse korral“, „kohaldatavuse korral“ või „asjakohane“. Need terminid annavad märku, et organisatsioon peaks kindlaks määrama, kas ja kuidas nõue puudutab organisatsiooni, võttes arvesse selle tingimusi, protsesse või konteksti. Selles dokumendis on nende terminite tähendus järgmine:

- „vajaduse korral“ tähendab, et see on antud olukorras sobiv või asjakohane, ja eeldab teatavat vabadust, st organisatsioon peab ise otsustama, mida teha;
- „kohaldatavuse korral“ tähendab, et seda on võimalik kohaldada, ja eeldab, et kui seda on võimalik teha, siis tuleks seda teha;
- „asjakohane“ tähendab, et see on suunatud teemale ja sellega seotud, st asjakohane.

Selles dokumendis rakendatav TTO juhtimissüsteemi lähenemisviis põhineb kontseptsioonil „planeeri-teosta-kontrolli-tegutse“ (PDCA). PDCA-kontseptsioon on korduv protsess, mida organisatsioonid kasutavad järjepideva parendamise saavutamiseks. Seda saab rakendada TTO juhtimissüsteemi ja selle iga üksiku elemendi suhtes järgmiselt:

- a) Planeeri: määrake kindlaks ning hinnake nii TTO riske ja TTO võimalusi kui ka teisi riske ja võimalusi, mis võivad mõjutada TTO-juhtimissüsteemi kavatsatud tulemusi, seadke sisse TTO-alased eesmärgid ja protsessid, mis on vajalikud organisatsiooni TTO-alaste juhtpõhimõtetega kooskõlas olevate tulemuste saavutamiseks.
- b) Teosta: viige protsessid planeeritu kohaselt ellu.
- c) Kontrolli: seirake ja mõõtke TTO-alaste juhtpõhimõtete ning TTO-alaste eesmärkidega seotud tegevusi ja protsesse ning kandke tulemustest ette.
- d) Tegutse: soovitud tulemuste saavutamiseks võtke tarvitusele meetmed TTO tulemuslikkuse järjepidevaks parendamiseks.

PDCA kontseptsioon ja seos selle dokumendiga on esitatud joonisel 1.

MÄRKUS Sulgudes esitatud numbrid viitavad selle dokumendi jaotiste numbritele.

Joonis 1 — PDCA ja selles dokumendis esitatud raamistiku vaheline seos

See dokument on EVS-i poolt loodud eelvaade

Taotluslikult tühjaks jäetud

1 KÄSITLUSALA

Selles dokumendis antakse juhiseid töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemi sisseseadmise, elluviimise, toimivana hoidmise ja järjepideva parendamise kohta, mis aitab organisatsioonidel vastata standardile ISO 45001:2018.

MÄRKUS 1 Kuigi selles dokumendis esitatud juhised on kooskõlas ISO 45001:2018 töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemi mudeliga, ei ole selle eesmärk anda tõlgendusi ISO 45001 nõuete kohta.

MÄRKUS 2 Termin „peaks“ kasutamine selles dokumendis ei nõrgenda ühtegi ISO 45001:2018 nõuet ega lisa uusi nõudeid.

MÄRKUS 3 Enamiku selle dokumendi jaotiste puhul on esitatud tegelikud juhtumid selle kohta, kuidas eri tüüpi organisatsioonid on nõudeid rakendanud. Nende eesmärk ei ole soovitada ainukest või parimat viisi, vaid kirjeldada ühte viisi, kuidas organisatsioon seda tegi.

2 NORMIVIITED

Allpool nimetatud dokumentidele on tekstis viidatud selliselt, et nende sisu kujutab endast kas osaliselt või terveniisti selle dokumendi nõudeid. Dateeritud viidete korral kehtib üksnes viidatud väljaanne. Dateerimata viidete korral kehtib viidatud dokumendi uusim väljaanne koos võimalike muudatustega.

ISO 45001:2018. Occupational health and safety management systems — Requirements with guidance for use

3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED

Dokumendi rakendamisel kasutatakse standardis ISO 45001:2018 esitatud termineid ja määratlusi.

ISO ja IEC hoiavad alal standardimisel kasutamiseks olevaid terminoloogiaandmebaase järgmistel aadressidel:

- ISO veebipõhine lugemisplatvorm: kättesaadav veebilehelt <https://www.iso.org/obp/>;
- IEC Electropedia: kättesaadav veebilehelt <https://www.electropedia.org/>.

4 ORGANISATSIOONI KONTEKST

4.1 Organisatsiooni ja selle konteksti mõistmine

Mõjusa TTO juhtimissüsteemi elluviimiseks peab organisatsioon mõistma konteksti, milles ta tegutseb, ja määrama kindlaks, millised teemad võivad lihtsustada või raskendada TTO juhtimissüsteemi kavatsatud tulemuste saavutamist. Töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemi määratlusega (vt ISO 45001:2018, 3.11) hõlmatud kavatsatud tulemused on töötajate vigastuste ja tervisekahjustuste vältimine ning ohutu ja tervisliku töökoha tagamine. See hõlmab TTO tulemuslikkuse parendamist, õigusaktide ja muude nõuete täitmist ning TTO-alaste eesmärkide saavutamist. Need on minimaalsed põhitulemused, kuid organisatsioon võib määrata kavatsatud lisatulemusi, näiteks minna ISO 45001:2018 nõuetest kaugemale, näiteks innustada tarnijat samuti viima ellu TTO juhtimissüsteemi.

Organisatsioon peaks olema teadlik, et välised ja sisemised teemad võivad muutuda, mistõttu tuleks neid seirata ja üle vaadata. Organisatsioonil on soovitatav viia oma konteksti ülevaatusi läbi planeeritud ajavahemike järel ja selliste tegevuste kaudu nagu juhtkonnapoolne ülevaatus.

Näited välistest teemadest, mis võivad mõjutada TTO juhtimissüsteemi kavatsatud tulemusi, on järgmised:

- majanduslik ja finantsolukord, majandustegevus;